

Warszawa, 17.01.2023 r.

WA.5161.1.52.2022.ZA

A-511.1, A-512.1

DECYZJA

Działając na podstawie art. 89 pkt 2, art. 91 ust. 4 pkt 4, art. 6 ust. 1 pkt 3 i art. 36 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840.), § 18 ust. 1 i 3 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 02 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r., poz. 81) oraz art. 104, art. 107 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks Postępowania Administracyjnego (Dz. U. z 2022 r., poz. 2000 ze zm.), po rozpatrzeniu wniosku spółki Pałac Saski Sp. z o.o., z siedzibą w Warszawie, ul. Marszałkowska 142, 00-061 Warszawa, z dnia 25.07.2022 r. (*data wpływu via e-PUAP: 25.07.2022 r.*), uzupełnionego ostatecznie dnia 23.11.2022 r., o wydanie pozwolenia na prowadzenie badań archeologicznych na terenie **Pl. Zwycięstwa jako założenia urbanistycznego**, wpisanego do rejestru zabytków pod nr **A-511.1** decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z lipca 1965 r., na terenie **Ogrodu Saskiego**, wpisanego do rejestru zabytków pod nr **A-512.1** decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z lipca 1965 r. oraz **Pomnika Historii „Warszawa – historyczny zespół miasta z Traktem Królewskim i Wilanowem”**, ujętym w Zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 08 września 1994 r., w granicach **działek nr ew.: 29/2, 19/3, 30/3, 30/4, 30/9, 24/13, 24/27 oraz części działki nr ew. 24/28 z obrębu 5-03-04**, położonych w miejscowości **Warszawa, dzielnica ŚRÓDMIEŚCIE**

o r z e k a m:

- I. **Pozwolić** spółce Pałac Saski Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie na prowadzenie **archeologicznych badań wykopaliskowych** na terenie **Pl. Zwycięstwa jako założenia urbanistycznego**, wpisanego do rejestru zabytków pod nr **A-511.1** decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z lipca 1965 r., na terenie **Ogrodu Saskiego**, wpisanego do rejestru zabytków pod nr **A-512.1** decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z lipca 1965 r. oraz **Pomnika Historii „Warszawa – historyczny zespół miasta z Traktem Królewskim i Wilanowem”** ujętym w Zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 08 września 1994 r., w granicach **działek nr ew.: 29/2, 19/3, 30/3, 30/4, 30/9, 24/13, 24/27 oraz części działki nr ew. 24/28 z obrębu 5-03-04**, położonych w miejscowości **Warszawa, dzielnica ŚRÓDMIEŚCIE**.
- II. Wskazać miejsce prowadzenia badań archeologicznych określone współrzędnymi geodezyjnymi wg Państwowego Układu Współrzędnych Geograficznych 1992:

X	Y
488182.480844	637210.599716
488184.266785	637215.428371
488163.430806	637242.945093
488167.730293	637244.466450
488110.051011	637323.444733
488084.518669	637315.308779
488083.394187	637313.059817
488081.542100	637299.764478
488082.335852	637264.376386
488079.888451	637255.975848
488047.278490	637265.236283
488038.150347	637218.934108
488054.025378	637162.313161
488070.164994	637162.842329
488070.032702	637175.939230
487918.064711251	637245.162186274
487943.663148777	637295.676932419
487919.292543284	637302.957108208
487917.407387032	637296.011795701
487916.824476875	637294.436698043
487884.838832312	637310.534940247
487865.379554948	637273.104666772
487897.271406784	637303.806668764
487897.499299851	637304.36787482

III. Wskazać termin ważności niniejszego pozwolenia do dnia **31.12.2024 r.**

IV. Określić warunki konserwatorskie polegające na:

1. obowiązku kierowania badaniami archeologicznymi przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 37e ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840.).
2. zobowiązaniu spółki Pałac Saski Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie do przekazania Mazowieckiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia badań archeologicznych:
  - a. imienia, nazwiska i adresu osoby kierującej badaniami archeologicznymi;
  - b. dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37e ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840.);

- c. oświadczenia niniejszej osoby o przyjęciu przez nią obowiązku kierowania badaniami archeologicznymi.
3. w przypadku zmiany osoby, o której mowa w pkt. IV ppkt 1 orzeczenia, w toku badań archeologicznych, zobowiązaniu spółki Pałac Saski Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie do przekazania Mazowieckiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem dokonania zmiany tej osoby, imienia, nazwiska i adresu osoby kierującej badaniami archeologicznymi; dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37e ust. 1 cyt. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz oświadczenia ww. osoby o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania badaniami archeologicznymi.
  4. zobowiązaniu spółki Pałac Saski Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie do zapewnienia pomieszczeń do przechowywania pozyskanego w trakcie badań ruchomego materiału zabytkowego z uwzględnieniem odpowiednich warunków pozwalających na jego bezpieczne przechowywanie.
  5. obowiązku zabezpieczenia wykopów oraz odkrytych reliktyw architektonicznych przed zniszczeniem (m.in. z uwagi na stan zachowania, warunki atmosferyczne, konieczność usunięcia systemów korzeniowych ingerujących w odkryte struktury) zarówno w trakcie eksploracji jak i w przypadku konieczności wstrzymania badań.
  6. obowiązku należytego postępowania (włączając ewentualną współpracę z Instytutem Pamięci Narodowej i Polskim Czerwonym Krzyżem) w przypadku natrafienia na szczątki ludzkie – w tym uwzględnienia w trakcie eksploracji sposobu i kontekstu ich zalegania.
  7. obowiązku zapewnienia nadzoru saperskiego w trakcie prowadzenia badań archeologicznych.
  8. obowiązku zapewnienia stałej obecności wyznaczonej osoby kierującej badaniami archeologicznymi podczas ich prowadzenia.
  9. **obowiązku zawiadomienia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu badań archeologicznych.**
  10. obowiązku zawiadomienia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem **przynajmniej 3 dni przed rozpoczęciem tych czynności.**
  11. obowiązku niezwłocznego zawiadomienia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu badań archeologicznych.
  12. obowiązku prowadzenia dokumentacji przebiegu badań archeologicznych oraz opracowania wyników tych badań w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną przestrzenną lokalizację wszystkich czynności oraz dokonanych odkryć.

13. obowiązku przekazania Mazowieckiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków dokumentacji z badań archeologicznych **w terminie 6 miesięcy od dnia zakończenia badań**
14. obowiązku prowadzenia badań przy rozmarzniętym gruncie ze względu na ryzyko uszkodzenia substancji zabytkowej w przypadku eksploracji zamarzniętych warstw i obiektów kulturowych.
15. obowiązku przerywania prac przy niesprzyjających warunkach atmosferycznych (np. utrzymujące się ujemne temperatury powietrza, opady śniegu lub zalegający śnieg, opady deszczu), uniemożliwiających dokumentowanie i poprawną eksplorację obiektów i nawarstwień archeologicznych oraz zabezpieczeniu odsłoniętych reliktyw przed zniszczeniem. Nie należy również w ww. warunkach otwierać nowych wykopów archeologicznych.
16. obowiązku niezwłocznego zawiadomienia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wszelkich przerwach we wskazanych w pozwoleniu badaniach archeologicznych, które mogą wpłynąć na zmianę programu tych badań.
17. obowiązku opracowania wyników badań stanowiących przedmiot niniejszego pozwolenia przy uwzględnieniu istniejącej literatury dot. badanego obszaru zabytkowego oraz wyników dotychczasowych badań archeologicznych i przekazania tego opracowania Mazowieckiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków **w terminie 3 lat od dnia zakończenia badań.**
18. obowiązku sporządzenia sprawozdania z przeprowadzonych badań archeologicznych i przekazaniu Mazowieckiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków **w terminie 3 tygodni od dnia zakończenia badań.**
19. obowiązku opracowania sposobu postępowania z zabytkiem po zakończeniu badań archeologicznych i przekazania go Mazowieckiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków **w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia badań.**
20. doraźnej konserwacji materiału zabytkowego pozyskanego w trakcie badań, a następnie przekazaniu go Mazowieckiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków **w terminie 3 lat od dnia zakończenia badań archeologicznych.**
21. obowiązku prowadzenia w trakcie badań stałego monitoringu przy użyciu wykrywaczy metali, zarówno w trakcie eksploracji nawarstwień i obiektów archeologicznych przy jednoczesnej planigrafii znalezisk, jak i w zakresie hałd ziemnych powstałych po eksploracji nawarstwień i obiektów archeologicznych.
22. obowiązku zadokumentowania nawarstwień kulturowych, obiektów archeologicznych i reliktyw architektonicznych ujawnionych w wykopach (zarówno w planie jak i w profilu) z wykorzystaniem m.in. fotogrametrii, skaningu laserowego 3D oraz drona w celu zapewnienia jak najlepszej jakości dokumentacji, w tym dokumentacji fotograficznej oraz umożliwienia wykonania modeli 3D badanych pomieszczeń/struktur/wybranego materiału zabytkowego.

23. obowiązku wykonania analiz specjalistycznych odkrytych reliktyw architektonicznych i materiału zabytkowego oraz próbek pobranych z nawarstwień i/lub wypełnisk obiektów archeologicznych (w tym analizy chemicznej, radiowęglowej, dendrochronologicznej, termoluminescencyjnej, antropologicznej, palinologicznej, analizy makroszczątków).
24. obowiązku ręcznego wykonania w trakcie badań całości prac związanych z eksploracją obiektów oraz nawarstwień archeologicznych.
25. usunięciu ziemi z eksploracji poza obręb wykopów lub składowaniu jej na części wykopu, na której zakończono eksplorację po uprzednim uzgodnieniu takiej sytuacji z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Dopuszcza się składowanie ziemi pochodzącej z wypełnisk obiektów obok nich w przypadku, gdy nie jest możliwe jej składowanie poza obrębem wykopu.
26. obowiązku sytuowania hałd odpowiednio daleko od krawędzi wykopu, aby nie dopuścić do zarwania profilu oraz by materiał na nich składowany nie osypywał się do wnętrza badanego terenu.
27. **obowiązku prowadzenia badań archeologicznych zgodnie ze standardami** prowadzenia badań archeologicznych opracowanymi przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (A. Oniszcuk, Z. Misiuk, A. Makowska, J. Wrzosek, M. Sekuła, *Standardy prowadzenia badań archeologicznych, cz. 2 – Badania inwazyjne lądowe*, Warszawa 2019).
28. **obowiązku przygotowania dokumentacji z badań archeologicznych zgodnie ze standardami** prowadzenia badań archeologicznych opracowanymi przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (A. Oniszcuk, Z. Misiuk, A. Makowska, J. Wrzosek, M. Sekuła, *Standardy prowadzenia badań archeologicznych, cz. 2 – Badania inwazyjne lądowe*, Warszawa 2019).
29. prace związane z przesadzeniem i przesunięciem drzew kolizyjnych z badaniami archeologicznymi, a rosnącymi w obszarze Ogrodu Saskiego (dz. nr ew. 24/13 i części dz. nr ew. 24/20) winny być poprzedzone wykonaniem prac pielęgnacyjnych w ich koronach (korekta koron, usunięcie suszu) oraz prac przygotowawczych w obrębie systemu korzeniowego przygotowujących do ich przesadzenia. Zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 1 cyt. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami na ww. prace należy uzyskać pozwolenie Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w oparciu o program prac przedstawiony w dokumentacji: *"Ekspertyza dendrologiczna drzew i krzewów rosnących w obrębie terenu objętego pracami archeologicznymi w Ogrodzie Saskim"*, Warszawa, październik 2022 r., autorstwa Ewy Zaraś-Januszewskiej, Edyty Rosłon-Szeryńskiej i Jakuba Botwiny.
30. obowiązku prowadzenia badań archeologicznych w sąsiedztwie drzew przeznaczonych do zachowania, przesadzenia i przesunięcia pod nadzorem dendrologicznym.
31. obowiązku zabezpieczenia przed zniszczeniem reliktyw architektonicznych, obiektów i/lub nawarstwień archeologicznych w związku z prowadzeniem prac mających na celu przesadzanie i przesuwanie drzew i krzewów oraz prac przygotowawczych w obrębie systemu

korzeniowego przygotowujących do ich przesadzenia.

Uzasadnienie

Dnia 25.07.2022 r. do Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpłynął wniosek spółki Pałac Saski Sp. z o.o., z siedzibą w Warszawie, ul. Marszałkowska 142, 00-061 Warszawa, o wydanie pozwolenia na prowadzenie badań archeologicznych w granicach działek nr ew.: 29/2, 19/3, 30/3, 30/4, 30/9, 24/13, 24/27 oraz części działki nr ew. 24/28 z obrębu 5-03-04, położonych w miejscowości Warszawa, dzielnica Śródmieście. Badania stanowiące przedmiot ww. wniosku planowane są do realizacji na terenie Pl. Zwycięstwa jako założenia urbanistycznego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-511.1 decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z lipca 1965 r., na terenie Ogrodu Saskiego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-512.1 decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z lipca 1965 r. oraz Pomnika Historii „Warszawa – historyczny zespół miasta z Traktem Królewskim i Wilanowem”, ujętym w Zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 08 września 1994 r. Zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami prowadzenie badań archeologicznych wymaga pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wniosek został uzupełniony ostatecznie 23.11.2022 r.

Po analizie dokumentów przedstawionych przez wnioskodawcę oraz dokumentów zgromadzonych w zasobach archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie tut. organ postanowił pozytywnie rozpatrzyć ww. wniosek, tj. pozwolić spółce Pałac Saski Sp. z o.o., z siedzibą w Warszawie, ul. Marszałkowska 142, 00-061 Warszawa, na prowadzenie badań archeologicznych w granicach działek nr ew.: 29/2, 19/3, 30/3, 30/4, 30/9, 24/13, 24/27 oraz części działki nr ew. 24/28 z obrębu 5-03-04, położonych w miejscowości Warszawa, dzielnica Śródmieście, zlokalizowanych na terenie Pl. Zwycięstwa jako założenia urbanistycznego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-511.1 decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z lipca 1965 r., na terenie Ogrodu Saskiego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-512.1 decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z lipca 1965 r. oraz Pomnika Historii „Warszawa – historyczny zespół miasta z Traktem Królewskim i Wilanowem”, ujętym w Zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 08 września 1994 r.

Niniejsza decyzja określa warunki prowadzenia badań archeologicznych wynikające z § 18 ust. 1 i § 18 ust. 3 pkt. 1-13 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 02 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r., poz. 81). Organ określił też warunki zawarte w punkcie IV, podpunktach: 4, 5, 6, 7, 8, 15, 16, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, działając na podstawie § 18 ust. 1 pkt. 3 oraz § 18 ust. 3 pkt. 14 ww. Rozporządzenia w związku z art. 5 i art. 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 78 poz. 483 ze zm.) w trosce o dobro zabytków oraz mając na uwadze interes społeczny. Archeologiczne badania wykopaliskowe mają charakter destrukcyjny i nieodwracalny. Po ich przeprowadzeniu nie będzie możliwe odtworzenie oryginalnej substancji zabytkowej a wszelkie analizy stratygraficzne, analizy relacji poszczególnych nawarstwień, obiektów i struktur będą oparte wyłącznie na sporządzonej w trakcie eksploracji dokumentacji. Zapewnienie jak najwyższego poziomu jakości prowadzenia badań oraz wykonanie pełnej i dokładnej dokumentacji z wykorzystaniem interdyscyplinarnych metod badawczych i nowoczesnych metod dokumentacji (w tym dokumentacja zdjęciowa z wykorzystaniem drona, fotogrametria, skaning

laserowy 3D) stanowi warunek *sine qua non*. Opracowanie wyników badań w oparciu o wszelkie dostępne metody badawcze i dokumentacyjne mające zastosowanie przy badaniach archeologicznych pozwoli na możliwie pełne rozpoznanie historii badanego terenu oraz weryfikację dotychczasowej wiedzy na jej temat. Wykorzystanie w badaniach oraz przy opracowaniu ich wyników nowoczesnych technologii pozwoli m.in. na wykorzystanie pozyskanych danych na ich użycie do przygotowania publikacji poświęconych tematyce związanej z historią Warszawy, architektury i zagospodarowania miasta, w szczególności historii Pałacu Brühla, Kamienicy Lessla i Strasburgera i Osi Saskiej a także do opracowania materiałów edukacyjnych i promocyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.

Warunek polegający na obowiązku kierowania badaniami archeologicznymi przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 37e ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840.) wynika wprost z obowiązujących przepisów dotyczących ochrony zabytków i ma na celu zapewnienie właściwego, metodologicznego sposobu prowadzenia badań archeologicznych. Należy jednak pamiętać, że podobnie jak inne dziedziny nauki (jak np. medycyna) także w archeologii rozwinęły się poszczególne poddziedziny. I chociaż opierają się one na podstawowych założeniach metodologicznych, to różnią się między sobą w zależności od chronologii i charakteru zabytków archeologicznych (rozumianych wedle definicji legalnej jako zabytki nieruchome, będące powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów). Inne problemy i założenia badawcze będą wiązać się z badaniami osady hutniczej z okresu rzymskiego a inne z badaniami ośrodka miejskiego. Istotna jest kwestia historii miejsca, wielokrotność przemian sposobu zagospodarowania terenu, charakter i zakres tych przemian. Badania archeologiczne stanowiące przedmiot niniejszej decyzji będą prowadzone na terenie miejskim w obrębie dawnych zabudowań – kamienicy Lessla i Strasburgera przy ul. Królewskiej oraz Pałacu Brühla.

Pierwszy z budynków projektu Jakuba Kubickiego powstał w latach 1810-1820 jako dwupiętrowa kamienica w stylu klasycystycznym z umieszczoną od strony Ogrodu Saskiego półrotundą zamykającą wewnętrzny dziedziniec z fontanną. Od nazwiska właściciela cukierni mieszczącej się w budynku nazwano go kamienicą Lessla. W 1822 r. na zlecenie nowego właściciela kamienica została przebudowana. Zgodnie z projektem Józefa Husa nadbudowano jedno piętro, dostawiono oficynę i skrzydło od strony Ogrodu Saskiego. Elewacje otrzymały neorenesansowy wygląd. Przed 1914 r. powiększono witryny sklepowe parteru i wzbogacono dekorację wyższych kondygnacji elewacji frontowej.

We wrześniu 1939 r. kamienica została zbombardowana przez wojska niemieckie. Jeszcze w okresie okupacji pozostałości budynku rozebrano a teren zagruzowano. Obecnie obszar ten stanowi część Ogrodu Saskiego.

Historia drugiego z wymienionych budynków sięga roku 1639 kiedy rozpoczęto budowę rezydencji Kanclerza Wielkiego Koronnego Jerzego Ossolińskiego. Piętrowy pałac w stylu palladiańskim na planie kwadratu z dwiema wysuniętymi wieżami w narożnikach budynku ukończono w 1642 r. W tym czasie w otoczeniu pałacu (obecny teren Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego) funkcjonowała chaotyczna zabudowa drewniana biedoty miejskiej. W czasie potopu szwedzkiego budynek poważnie ucierpiał.

Po śmierci Ossolińskiego pałac przeszedł w ręce rodziny Lubomirskich. W latach 1681-1696 na zlecenie Józefa Karola Lubomirskiego miała miejsce przebudowa pałacu według projektu Tylmana z Gameren. Wzniesiono wówczas dwa dwupiętrowe alkierze od strony frontowej zdobione rzeźbami królów oraz dwa trzykondygnacyjne siedmioosiowe pawilony od strony ogrodu.

Na początku XVIII w. pałac stanowił własność Sanguszków, nie ustalono jednak czy zmiana właścicieli wiązała się z podejmowaniem jednej lub większej liczby akcji budowlanych w budynku i jego otoczeniu.

W roku 1750 pałac został zakupiony przez królewskiego ministra Henryka Brühla, od nazwiska którego obecnie bierze on swoją nazwę. Na polecenie nowego właściciela w latach 1754-1759 przeprowadzono gruntowną przebudowę budynku według projektu Johanna Friedricha Knöbla i Joachima Daniela Jaucha. Podwyższono wówczas korpus główny do wysokości dwóch pięter i zwieńczono go wysokim mansardowym dachem. Nad wejściem głównym umieszczono balkon. Wnęki z rzeźbami na fasadzie zastąpiono oknami. Fasada od strony ogrodu otrzymała kolumnadę. Na miejscu budynku wjezdnego zbudowano reprezentacyjną bramę, zbudowano też dwie piętrowe oficyny po obu stronach dziedzińca. Całość założenia zorientowana była w kierunku południowo-wschodnim czyli w stronę placu. W latach 1755-1760 budynek został wzbogacony o dekorację rzeźbiarską, w tym tympanon w stylu rokokowym.

W 1787 r. budynek został zakupiony z przeznaczeniem na siedzibę ambasady rosyjskiej, co wiąże się z kolejnymi remontami. Od 1815 r. budynek był siedzibą m.in. Wielkiego Księcia Konstantego. W późniejszym czasie w pałacu mieściły się urzędy municypalne. Około roku 1866 budynek stał się siedzibą Urzędu Telegraficznego. Na jego użytek wzniesiono nowy gmach od strony ul. Wierzbowej i ul. Fredry. Przebudowano otwory okienne, główne wejście do urzędu urządzono od strony ul. Fredry (wówczas nowo wytyczonej ul. Kotzebue).

Po roku 1918 budynek w dalszym ciągu pełnił funkcję siedziby urzędów państwowych, w tym Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Urzędu Telegraficznego. Po przeniesieniu Biura Telegraficznego do nowej siedziby przystąpiono do przebudowy gmachu według projektu Bohdana Pniewskiego. Prace prowadzono w latach 1932-1936. Zrekonstruowano wówczas elewację w stylu rokokowym, powrócono do otworów okiennych ze starszych faz funkcjonowania pałacu, utrzymano wysokość budynku i dachów z czasów Henryka Brühla. Przebudowano i podpiwniczono oficyny zlokalizowane od strony ul. Wierzbowej. Od strony ogrodu dobudowano modernistyczny pawilon, w którym mieściło się mieszkanie ministra Józefa Becka oraz sala balowa.

W trakcie prac związanych z realizacją przedmiotowej przebudowy natrafiono na dźwigi osobowe z czasów Jerzego Ossolińskiego.

W okresie II Wojny Światowej pałac był wykorzystywany przez okupanta jako siedziba gubernatora dystryktu warszawskiego. Odbudowano wówczas jedną z oficyn frontowych i naprawiono dach, który uległ zniszczeniu w 1939 r. Pałac Brühla wraz z Pałacem Saskim został wysadzony w powietrze przez wojska niemieckie po upadku Powstania Warszawskiego w grudniu 1944 r. Po II wojnie światowej ruiny obu budynków (z wyjątkiem fragmentów arkad Grobu Nieznanego Żołnierza) zasypano a tereny, na których były one zlokalizowane przed wojną, włączono do Placu Zwycięstwa (obecnie Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego).

Należy mieć na uwadze nie tylko historię samych budynków, o których mowa wyżej, ale również terenów, na których zostały one wzniesione. W okresie późnego średniowiecza i na początku czasów nowożytnych przedmiotowy obszar stanowił grunty orne wsi podmiejskich. Ówczesne centrum ośrodka urbanistycznego Warszawy było oddalone o ponad kilometr. Po inkorporacji Mazowsza w 1526 r. Warszawa zaczęła prężnie się rozwijać. Do miasta przeniesiono siedzibę królewską oraz miejsce obrad sejmów walnych. Nastąpił znaczny wzrost liczby ludności i poszerzenie granic miasta. Przedstawiciele rodów szlacheckich wznosili swoje rezydencje na wcześniejszych przedmieściach.

W czasach nowożytnych Warszawę kształtowało osadnictwo rozwijające się w bliskości Starego i Nowego Miasta. Funkcjonowały wówczas jurydyki niepodlegające administracji królewskiej ani miejskiej, przedmieście południowe tzw. Krakowskie, przedmieścia zachodnie (głównie jurydyka Leszno

i Grzybów) oraz luźne osadnictwo rozciągające się pomiędzy tymi obszarami oraz na północ od Nowego Miasta. W latach 1621-1624 zbudowano tzw. wał zygmunowski – pas umocnień mających chronić miasto przed ewentualnym najazdem Turków. W granicach obszaru otoczonego wałem znalazł się również rejon dzisiejszego Pl. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Jeszcze w wieku XVIII na terenach stanowiących przedmiot wniosku obecna była luźna zabudowa (najpewniej drewniana) nowych osadników rozdzielona rezydencjami pałacowymi magnaterii. Duże znaczenie dla organizacji przestrzennej tychże terenów miała inicjatywa króla Augusta II Sasa mająca na celu stworzenie Osi Saskiej. Wiązało się to z wykupem gruntów w obrębie dzisiejszego Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz w kierunku zachodnim do Placu Żelaznej Bramy (w tym wzdłuż ul. Królewskiej). Za wyborem lokalizacji przemawiała bliskość Zamku Królewskiego oraz najważniejszych szlaków komunikacyjnych. Prace nad realizacją Osi Saskiej miały charakter wieloetapowy. Prowadzono je od 1713 r. do połowy XVIII w. W pierwszym etapie na scalonych gruntach Tarłów i Morsztynów utworzono – w oparciu o oś pałacu Morsztynów – założenie ogrodowe długości 340 m. W kolejnym etapie rozbudowano pałac. W 1731 r. w zachodniej części wzniesiono zespół koszar mieszczący się po obu stronach drogi stanowiącej przedłużenie głównej alei ogrodu. W ostatnim etapie, który przypadł na lata 30 i 40 XVIII w. ponownie rozbudowano pałac i urządzono ogród. Wzniesiono wówczas liczne zabudowania o charakterze gospodarczym i rozrywkowym. Ostatecznie założenie to rozciągało się na długości około 1650 m a jego główne elementy stanowiły dziedziniec przedpałacowy, pałac, ogród i zespół koszar.

Biorąc pod uwagę powyższe konieczne jest, aby uwzględnić wszelkie przemiany przestrzenne i architektoniczne a także, aby pamiętać o istotnej roli zieleni jako elementu organizującego przestrzeń miejską, w tym jako elementu założeń zabytkowych. Dlatego też w ocenie tut. organu osoba kierująca badaniami archeologicznymi stanowiącymi przedmiot niniejszej decyzji winna posiadać doświadczenia w prowadzeniu badań archeologicznych na terenie minimum 3 zabytków archeologicznych o charakterze miejskim oraz chronologii średniowiecznej i/lub nowożytnej, gdzie obecne były relikty architektury murowanej. Doświadczenie to powinno być nabyte w ciągu ostatnich 5 lat. Ponadto, z uwagi na specyfikę ww. terenu badania archeologiczne powinny być prowadzone z udziałem interdyscyplinarnego zespołu badawczego, w skład którego wchodzi m.in. antropolog, historyk sztuki, historyk architektury mający w szczególności doświadczenie w analizie reliktyw architektury nowożytnej i współczesnej uzyskane w ciągu ostatnich 5 lat na podstawie pracy prowadzonej przy co najmniej 3 obiektach, archeobotanik, archeozoolog, geodeta, osoba zajmująca się konserwacją zabytków (z uwzględnieniem rodzaju materiałów, z jakich są one wykonane), specjalista do obsługi drona, specjalista od nowoczesnych metod dokumentacji (w tym skaning laserowy 3D).

Warunek polegający na obowiązku zapewnienia nadzoru saperskiego w trakcie prowadzenia badań archeologicznych określony na podstawie § 18 ust. 3 pkt. 14 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 02 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r., poz. 81) wynika z historii miasta obejmującej okres II wojny światowej i ma na celu zapobieżenie ewentualnej destrukcji badanych reliktyw spowodowanej wybuchem niewybuchów i/lub niewypałów.

Warunki określone w punktach 5, 29, 30 i 31 orzeczenia niniejszej decyzji, tj.:

- obowiązku zabezpieczenia wykopów oraz odkrytych reliktyw architektonicznych przed zniszczeniem (m.in. z uwagi na stan zachowania, warunki atmosferyczne, konieczność usunięcia

systemów korzeniowych ingerujących w odkryte struktury) zarówno w trakcie eksploracji jak i w przypadku konieczności wstrzymania badań.

- prace związane z przesadzeniem i przesunięciem drzew kolizyjnych z badaniami archeologicznymi, a rosnącymi w obszarze Ogrodu Saskiego (dz. nr 24/13 i części 24/28) winny być poprzedzone wykonaniem prac pielęgnacyjnych w ich koronach (korekta koron, usunięcie suszu) oraz prac przygotowawczych w obrębie systemu korzeniowego przygotowujących do ich przesadzenia. Zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 1 cyt. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami na ww. prace należy uzyskać pozwolenie Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w oparciu o program prac przedstawiony w dokumentacji: *"Ekspertyza dendrologiczna drzew i krzewów rosnących w obrębie terenu objętego pracami archeologicznymi w Ogrodzie Saskim"*, Warszawa, październik 2022 r., autorstwa Ewy Zaraś-Januszewskiej, Edyty Rosłon-Szeryńskiej i Jakuba Botwiny;
- obowiązku prowadzenia badań archeologicznych w sąsiedztwie drzew przeznaczonych do zachowania, przesadzenia i przesunięcia pod nadzorem dendrologicznym.
- obowiązku zabezpieczenia przed zniszczeniem reliktów architektonicznych, obiektów i/lub nawarstwień archeologicznych w związku z prowadzeniem prac mających na celu przesadzanie i przesuwanie drzew i krzewów oraz prac przygotowawczych w obrębie systemu korzeniowego przygotowujących do ich przesadzenia;

zostały nałożone przez tut. organ w związku z lokalizacją wykopów badawczych na terenie Ogrodu Saskiego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-512.1 decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z lipca 1965 r. Według *„Ekspertyzy dendrologicznej drzew i krzewów rosnących w obrębie terenu objętego pracami archeologicznymi w Ogrodzie Saskim"*, Warszawa, październik 2022 r., autorstwa Ewy Zaraś-Januszewskiej, Edyty Rosłon-Szeryńskiej i Jakuba Botwiny w granicach sektora I (od ul. Królewskiej) wytypowano 24 drzewa – głównie powojenne lipy z układu boskietowego. Drzewa rosną bezpośrednio w obrębie obszaru badań. Według cyt. ekspertyzy systemy korzeniowe ww. drzew wchodzi w interakcje z reliktami i jakiegokolwiek przygotowywanie systemów korzeniowych do przesadzenia wiązałoby się z uszkodzeniem substancji zabytkowej. Do przesadzenia wskazano 31 drzew i 2 grupy krzewów. Do przesunięcia wytypowano 5 drzew, do adaptacji zaś 18 drzew – w tym 2 pomniki przyrody.

W granicach sektora II (teren Pałacu Brühla) do wycinki wytypowano 32 drzewa i 10 krzewów, do przesadzenia 36 drzew i 2 krzewy do przesunięcia 5 drzew (drzewa cenne). Do adaptacji i pielęgnacji wytypowano 22 drzewa.

Przesadzenie drzew i krzewów wiąże się z koniecznością ręcznego przygotowania systemów korzeniowych oraz cięć redukcyjnych i pielęgnacyjnych koron. Zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 1 cyt. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami prace polegające na usunięciu drzewa lub krzewu z nieruchomości lub jej części będącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Mając na uwadze powyższe w ocenie tut. organu nieodzowna jest współpraca przy prowadzeniu badań archeologicznych oraz wszelkich czynności związanych z pielęgnacją, przesuwaniami, przemieszczaniem i usuwaniem drzew i krzewów z Zarządem Zieleni m.st. Warszawy jako podmiotem odpowiedzialnym za opiekę nad zielenią w Ogrodzie Saskim – w zakresie zieleni znajdującej się w kolizji z terenem badań archeologicznych.

Warunek polegający na obowiązku należytego postępowania (włączając ewentualną współpracę z Instytutem Pamięci Narodowej i Polskim Czerwonym Krzyżem) w przypadku natrafienia na szczątki ludzkie – w tym uwzględnienia w trakcie eksploracji sposobu i kontekstu ich zalegania został

określony w szczególności w związku z tragicznymi wydarzeniami związanymi z II wojną światową w oparciu o zasady etyki moralnej poparte przepisami art. 262 § 1 ustawy z dnia 06 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny (Dz. U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.). W przypadku odkrycia szczątków ludzkich należy uwzględnić m. in. obowiązek ich pochówku. Zasadność współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej (IPN) wynika z zadań wykonywanych przez ten organ (w szczególności prowadzenie śledztw w sprawie zbrodni nazistowskich) na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komitecie Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2021 r., poz. 177 ze zm.). Zaangażowanie zarówno IPN jak i Polskiego Czerwonego Krzyża przy analizach odkrytych w trakcie wykopalisk szczątków ludzkich może pozwolić na identyfikację osób pogrzebanych na badanym terenie.

Warunek polegający na zobowiązaniu spółki Pałac Saski Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie do zapewnienia pomieszczeń do przechowywania pozyskanego w trakcie badań ruchomego materiału zabytkowego z uwzględnieniem odpowiednich warunków pozwalających na jego bezpieczne przechowywanie wynika z troski o dobro przedmiotów zabytkowych podjętych w trakcie ww. badań archeologicznych. Każda zmiana środowiska, w jakim zabytki zalegają/są zdeponowane, ma wpływ na ich stan zachowania. Należy mieć na uwadze, że prowadzenie badań wykopaliskowych na terenach miejskich wiąże się najczęściej z wydobyciem masowego materiału zabytkowego liczonego w tysiącach lub nawet dziesiątkach tysięcy przedmiotów.

Termin ważności niniejszego pozwolenia ustalono do dnia 31.12.2024 r. mając na uwadze czas potrzebny do przeprowadzenia prac terenowych, w tym prac pielęgnacyjnych przy drzewach i krzewach oraz związanych z ich przenoszeniem i przesuwaniem zgodnie z pkt IV ppkt. 29 orzeczenia niniejszej decyzji.

Pouczenie

1. Zgodnie z treścią art. 37e ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, badaniami archeologicznymi kieruje osoba, która ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, w zakresie archeologii i przez co najmniej 12 miesięcy brała udział w badaniach archeologicznych. Doświadczenie zawodowe może być nabyte poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Zgodnie z art. 87a. ust. 1-2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916 ze zm.) prace ziemne oraz inne prace wykonywane ręcznie, z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych, wykonywane w obrębie korzeni, pnia lub korony drzewa lub w obrębie korzeni lub pędów krzewu, przeprowadza się w sposób najmniej szkodzący drzewom lub krzewom.
3. Niniejsze pozwolenie nie zwalnia z obowiązku uzyskania innych zezwoleń czy pozwoleń Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wymaganych na podstawie odrębnych przepisów, w tym zgód na wycinkę, pielęgnację czy przesadzenie drzew.
4. Zgodnie z treścią art. 262 § 1 ustawy z dnia 06 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny (Dz. U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.) kto znieważa zwłoki, prochy ludzkie lub miejsce spoczynku zmarłego podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
5. Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może być cofnięte lub zmienione na podstawie art. 47 cyt. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
6. Niniejsza decyzja nie zwalnia z konieczności posiadania wszystkich innych zezwoleń wymaganych prawem.
7. Od decyzji niniejszej przysługuje, zgodnie z przepisem art. 129 § 1 i § 2 Kodeksu Postępowania

Administracyjnego, odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które strona może wnieść w terminie 14 dni od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, ul. Nowy Świat 18/20, 00-373 Warszawa.

8. Zgodnie z art. 127a Kpa w trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona ma prawo do zrzeczenia się prawa do wniesienia odwołania od decyzji wobec organu administracji, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

Dokonano pobrania opłaty skarbowej od wydania pozwolenia w wysokości 82 zł na konto Urzędu Dzielnicy Śródmieście za pokwitowaniem stanowiącym załącznik do wniosku. Podstawa prawna: art. 6 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. (Dz. U. 2022, poz. 2142).

Załącznik 1 – plan z zaznaczonym obszarem przeznaczonym do badań archeologicznych (ark. 1-2).

ZASTĘPCA MAZOWIECKIEGO WOJEWÓDZKIEGO
KONSERWATORA ZABYTKÓW
Bogna Radziwińska
(podpis elektroniczny)

Otrzymują:

1. Pałac Saski sp. z o.o.	+zał. 1
2. a/a WUOZ WA AO	+zał. 1